Уеб-базирана инфраструктура за лингвистична обработка на данни на български език

Ръководство

Съдържание

1. Увод

Българската многокомпонентна система за първична обработка и лингвистична анотация на текстове включва следните видове езикова обработка: разделяне на изречения; токънизация; автоматично определяне на частта на речта и на граматичните характеристики на думите; лематизация (автоматично определяне

на основната форма). Разработени са и някои допълнителни програми за обработка, включително за анотация и съотнасяне на паралелни текстове на ниво изречение и елементи на изречението.

Високо скалируемата инфраструктура, обединяваща отделни уеб сървиси, осигурява лесен достъп до програмите за обработка и анотация на текстове на български език. Осигурени са няколко вида достъп: онлайн достъп, REST API сървис и приложение за асинхронни задачи. Условията за достъп са изложени по-долу.

Основни характеристики на системата:

- Език: C++, PHP.
- Операционна система: Linux.

2. Компоненти на системата

2.1. Общо описание

Функцията на **Фронтенд** компонента е да прилага условията за достъп до приложно-програмния интерфейс (API) на сървисите, да се справя с грешки, идентификация на потребителите, поддържане на различни изходни формати (XML, JSON, обикновен текстов формат), комуникация с бекенд компонента. Фронтенд компонентът също така осигурява достъп до потребителски уеб интерфейс за подаване и изпълнение на асинхронни задачи: начало, спиране и наблюдение върху задачите, както и качване и сваляне на данни.

Бекенд компонентът от друга страна извършва реалната обработка на данните и съвместява компонените на системата - токънизатор, разделител на изречения, тагер и лематизатор, под формата на сървър приложение, което получава

и изпълнява заявките от фронтенд компонента през tcp/ip. При необходимост се прилага разпределена обработка, като работата се разпределя върху повече от една машини в мрежа, за да се увеличи ефективността при изпълнение на едновременни заявки.

Диспечер компонентът отговаря за управлението на процесите при асинхронните задачи. Той получава командите за начало/спиране от фронтенда и изпраща съобщение по имейл до потребителя, когато резултатът е готов.

2.2. Компоненти за лингвистична анотация

Разделител на изречения и токънизатор за български език

Разделителят на изречения и токънизаторът използват регулярни изрази. Токънизаторът разпознава съкращения, лични имена, числови изрази, дати. Разделителят на изречения и токънизаторът са интегрирани заедно с цел по-добра ефективност.

Тагерът BgTagger за български език

Тагерът определя най-вероятната част на речта за дадена дума в конкретен контекст и ѝ приписва еднозначна морфосинтактична информация. Тагерът е базиран на Метода на опорните вектори (Support Vector Machines) и предсказва частта на речта въз основа на множество от характеристики, които описват думата и нейния контекст.

Тези характеристики включват:

- думи, дву- и триграми от думи в контекст от няколко токъна вляво и вдясно спрямо тагираната словоформа;
- тагове за частта на речта, дву- и триграми от такива тагове в определения

контекстов прозорец;

- информация за суфикси, префикси, главни букви, сричкопренасяне и др. за думи, които не са неразпознати от речника.

Тагерът е трениран и тестван върху корпус, в който частите на речта и граматичните характеристики на думите са определени от експерти (БулПосКор, http://dcl.bas.bg/poscor/bg/). Стратегията за трениране има следните параметри: (i) две обхождания вляво и вдясно; (ii) контекстов прозорец от пет токъна, като тагираната дума е на втора позиция; (iii) дву- и триграми от думи или части на речта, лексикални параметри като префикси, суфикси, граница на изречение, главни букви и др.

Тренираният езиков модел е използван за еднозначно приписване на част на речта и морфосинтактични характеристики в корпуси от текстове на български език. Програмата има точност от 96,58%.

Българският лематизатор

Българският лематизатор определя основната форма на думите и ѝ преписва подробна граматична информация. Лематизацията се базира на резултата от тагирането и информацията от Граматичния речник. За тагирането се използва редуциран тагсет (75 класа в съпоставка с 1029 уникални граматични тага в речника), компилиран по начин, който осигурява минималната необходима информация за еднозначно съотнасяне със съответната лема. За разрешаване на многозначността се прилагат малък брой правила и ограничения.

3. Достъп

По-нататък са описани потребителският интерфейс и функционалностите, позволяващи достъп до уеб базираната инфраструктура за лингвистична обработка

на български текстове. Всички услуги са безплатни, но някои от тях изискват регистрация и идентификация при достъп. Регострация може да се направи на следния адрес:

http://dcl.bas.bg/dclservices/registration/

3.1. Непосредствен онлайн достъп (демо сървис)

Непосредственият достъп чрез демо приложение в интернет е подходящ за потребители, които извършват обработване на относително малки по обем данни еднократно или рядко. Приложението е достъпно на адрес: http://dcl.bas.bg/dclservices/. Броят заявки е неограничен. Резултатът е представен във вертикален анотиран формат, като всеки ред представя езиков елемент (дума, пунктуация) и неговото описание.

3.2. REST API

Приложно-програмният интерфейс (API) е подходящ за специалисти, които желаят да интегрират инструментите за обработка на български език в своите софтуерни разработки. Няколко типа заявки са възможни, които имат следната обща форма:

```
http://dcl.bas.bg/dclservices/service/service_name/method/return_data_format/?arg1=val1&arg2=val2&.....argn=valn
```

Аргументът `token=XXX` е задължителен и се използва за идентификация на потребителя пред системата. Доставчикът на услугата (Секцията по компютърна лингвистика, http://dcl.bas.bg/) осигурява уникален тоукън за идентификация на всеки потребител при регистрация.

По-долу са представени няколко примера за възможните API заявки.

Токънизатор

Заявка:

http://dcl.bas.bg/dclservices/service/bglpc/tokenizer/xml/?text=Иван%20рита%20топка&token=XXX

Резултат:

```
<DCL_SERVICE>
      <error>0</error>
      <success>true</success>
      <text>
      <item>Иван TOK_FUCA   </item>
      <item>рита TOK_LCA    </item>
      <item>топка     TOK_LCA<S> </item>
      <item/>
      </text>
</DCL_SERVICE>
```

Тагер

Заявка:

http://dcl.bas.bg/dclservices/service/bglpc/tagger/xml/?text=Иван%20рита%20топка&token=XXX

Резултат:

```
<DCL_SERVICE>
      <error>0</error>
      <success>true</success>
      <text>
      <item>Иван TOK_FUCA   NHs   </item>
      <item>рита TOK_LCA    Vs </item>
      <item>топка TOK_LCA<S> Ns   </item>
      <item/>
      </text>
</DCL_SERVICE>
```

Лематизатор

Заявка:

http://dcl.bas.bg/dclservices/service/bglpc/lematizer/xml/?text=Иван%20рита%20топка&token=XXX

Резултат:

```
<DCL_SERVICE>
      <error>0</error>
      <success>true</success>
      <text>
      <item>Иван TOK_FUCA   иван  NHMsom</item>
      <item>рита TOK_LCA    ритам VLITe3s</item>
      <item>топка     TOK_LCA<S> топка NCFsof</item>
      <item/>
      </text>
</DCL_SERVICE>
```

3.3. Асинхронни задачи

Асинхронният достъп е подходящ за задачи, изискващи по-дълго време на изпълнение, каквато е обработката на големи по обем корпуси. Изисква се регистрация за достъп до услугата. Асинхронните заявки се пускат през API мениджър за достъп до уеб интерфейса за лингвистична облаботка: http://dcl.bas.bg/dclservices/admin/.

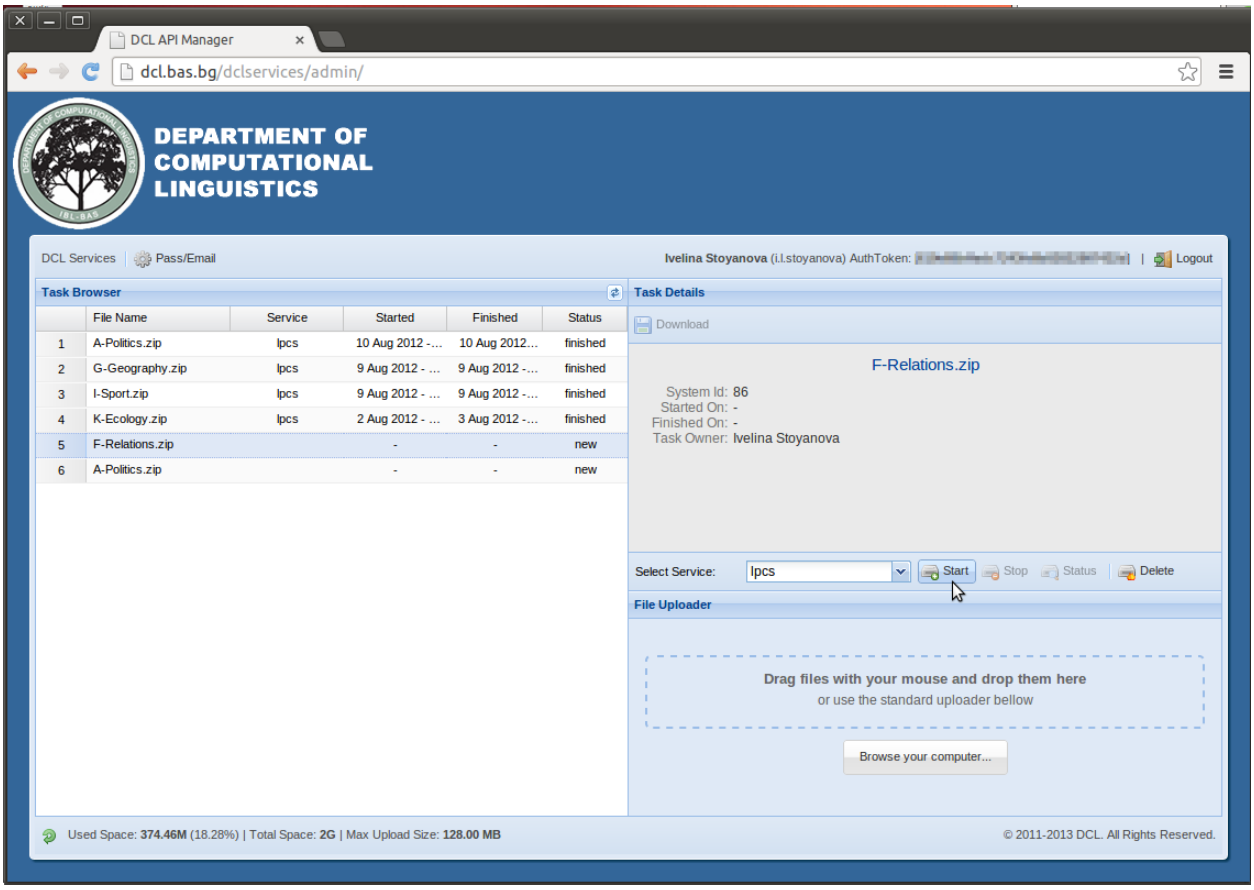

Фигура 1. API Мениджър на уеб интерфейса: асинхронни задачи.

При този тип достъп потребителят предоставя за обработка архивирания корпус (в `.zip` формат) чрез интерфейса на уеб инфраструктурата, изпраща заявка за дадена анотационна задача (например `lpcs`), като при приключване на задачата системата уведомява автоматично потребителя чрез имейл, след което той може да изтегли анотирания корпус през API мениджъра.

4. Предимства на системата

Основните предимства на уеб инфраструктурата са следните:

- позволява висококачествена лингвистична обработка на езикови ресурси

за български език;

- осигурява комплексна и взаимно съвместима анотация на различни езикови нива;
- имплементирана с най-съвременните технологии;
- осигурява различни нива на достъп в съответствие с нуждите на различните потребители;
- високо скалируема, позволява разпределение на процесите на различни компютри.

Източници

Koeva, S. & Genov, A. Bulgarian language processing chain. IN: *Proceedings of Integration of multilingual resources and tools in Web applications*. Workshop in conjunction with GSCL 2011, 26 September 2011, University of Hamburg, 2011.